

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ



**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ,
ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

**«НАУКОВА КОЛЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО
ІНСТИТУТУ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА»**

(за матеріалами *III Всеукраїнської науково-практичної конференції*
**«Початкова освіта в парадигмі
Нової української школи: виклики часу»**)

ВИПУСК 3

Частина 3 (науково-педагогічні працівники ЗВО та ЗФПО)

Глухів 2025

Рекомендовано рішенням Вченої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 12 від 28.05.2025 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Шерудило Андрій Васильович, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту педагогіки і психології.

Відповідальний секретар:

Вишник Ольга Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти.

Члени редакційної колегії:

Бірюк Людмила Яківна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології початкової освіти,

Біліченко Павло Геннадійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту.

Зенченко Тетяна Федорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти,

Пінчук Ірина Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і психології початкової освіти,

Собко Валентина Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти,

Кухарчук Ірина Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти,

Н 34

Наукова колекція Навчально-наукового інституту Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: збірник наукових праць здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників (за матеріалами *III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Початкова освіта в парадигмі Нової української школи: виклики часу»*, м. Глухів, 15 травня 2025 року). Випуск 3. Част. 1-3. Глухів, 2025. Ч. 3, 158 с.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками *III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Початкова освіта в парадигмі Нової української школи: виклики часу»*, (15 травня 2025 року, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка).

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори, а також (для студентів і аспірантів) наукові керівники.

УДК 373.3:001.891(082)

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 3

Алексєєва Тетяна Миколаївна	<i>Презентації як засіб навчання молодших школярів</i>	5
Аторіна Вікторія Миколаївна	<i>Особливості викладання освітнього компонента «Образотворче мистецтво з методикою навчання» майбутнім учителям початкових класів закладів загальної середньої освіти з використанням мультимедійних технологій</i>	10
Вашуленко Микола Самійлович	<i>Особливості формування аудіативних умінь у різні періоди навчання грамоти</i>	15
Вишник Ольга Олександрівна	<i>Розвиток критичного мислення в здобувачів початкової освіти в умовах медіанасиченого середовища</i>	19
Вілкова Оксана Григорівна	<i>Ефективна система домашніх завдань з української мови: компетентнісний вимір</i>	22
Грона Наталія Вікторівна	<i>Підготовка майбутнього вчителя початкової школи: мовно-літературний контекст</i>	28
Дерюгіна Людмила Миколаївна	<i>Використання технології розвитку критичного мислення здобувачів освіти на заняттях української мови</i>	32
Димовська Анна Костянтинівна	<i>Специфіка формування інтерперсональної компетентності майбутніх учителів початкових класів НУШ у педагогічному коледжі</i>	37
Долматова Марина Петрівна	<i>Комунікативний підхід у навчанні іноземної мови молодших школярів</i>	40
Загоруйко Наталія Михайлівна, Ткачук Дар'я Олегівна Зенченко Тетяна Федорівна	<i>Переваги інтегрованого навчання у початковій школі</i>	45
	<i>Важливість оновлення змісту підручників для початкових класів у контексті Нової української школи</i>	51
Карповець Христина Миколаївна	<i>Риторичний образ педагога в умовах дистанційного навчання</i>	55
Кашуба Ольга Валеріївна	<i>Сучасні підходи до навчання дітей із дислексією в початковій школі</i>	60
Коренева Інна Миколаївна	<i>Віртуальні лабораторії у навчанні природничих наук: можливості для початкової школи</i>	64
Кузнецова Галина Петрівна	<i>Ресурсний та дидактичний потенціал навчального посібника «Фоностилістика і фоносемантика у фаховій підготовці вчителів української словесності» в умовах НУШ</i>	71
Кухарчук Ірина Олексіївна	<i>Формування лінгвістичної</i>	77

Листопад Наталія Петрівна	<i>креативності в здобувачів освіти Дидактичні умови ефективної організації обчислювальної діяльності учнів початкової школи</i>	82
Литвинов Андрій Сергійович	<i>Провайдинг інновацій в початковій освіті</i>	85
Лупінович Світлана Миколаївна, Лапшина Ірина Сергіївна	<i>Переваги і ризики використання штучного інтелекту в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи</i>	91
Луценко Олена Іванівна	<i>Інтеграція багатоступеневої природничої підготовки у систему неперервної освіти: теоретичні та методичні аспекти</i>	95
Любченко Інна Іванівна	<i>Формування цифрової грамотності учнів засобами інноваційних технологій</i>	101
Недзведовська Ольга Євгеніївна	<i>Психологічні чинники формування безпечного освітнього середовища</i>	105
Непомняща Галина Іванівна, Білевщук Наталія Миколаївна	<i>Використання сучасних засобів навчання математики в умовах Нової української школи на засадах компетентнісного підходу</i>	109
Подуфалова Катерина Юріївна	<i>Практичні аспекти підготовки майбутнього вчителя до роботи в інклюзивних класах</i>	114
Сеньовська Надія Леонідівна, Скуратко Тетяна Миколаївна, Серих Лариса Володимирівна	<i>Бінарна лекція як форма навчання у закладі вищої педагогічної освіти</i>	119
	<i>Формування наскрізних умінь учнів у контексті реалізації концепції Нової української школи</i>	123
Собко Валентина Олексіївна	<i>Дослідницька діяльність молодших школярів у системі опанування лінгвістичних знань: практичні аспекти</i>	128
Суржук Тетяна Борисівна, Бісовецька Людмила Андріївна	<i>Формування в учнів початкових класів уміння діяти словом на текстах скоромовок</i>	133
Тюльпа Тетяна Миколаївна	<i>Формування соціальної компетентності дітей молодшого шкільного віку</i>	138
Цінько Світлана Василівна	<i>Роль освітнього середовища у формуванні ключових компетентностей учнів Нової української школи</i>	144
Чурочкіна Яна Миколаївна	<i>Розвиток музично-педагогічної творчості педагога як складник професійної майстерності у початковій освіті</i>	151
Шакотько Віктор Васильович	<i>Штучний інтелект в підготовці майбутнього вчителя</i>	154

4. Сеньовська Н. Бінарна лекція «Сучасне українське фентезі та казки як засіб подолання колективної травми війни». Надія Сеньовська. Профіль

у ФБ. 4.10.2024. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=2909864322503724&id=100004405533242&rdid=VOw51t8HYSEFc6CA (дата звернення: 01.05.2025).

5. Тюріна В., Данченко І. Бінарні заняття як інноваційна форма організації навчання у закладах вищої освіти України. *Scientific Collection «InterConf», (96): with the Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference «Scientific Community: Interdisciplinary Research»* (January 26-28, 2022). Hamburg, Germany: Busse Verlag GmbH, 2022. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/18191> (дата звернення: 01.05.2025).

ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ УЧНІВ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Серих Лариса Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методики
змісту освіти Комунального закладу
«Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»

Ключові слова: Нова українська школа, мистецька освітня галузь, наскрізні вміння, уміння конструктивно керувати емоціями, наступність, початкова освіта, базова середня освіта.

Покликом до узагальнення практики контрольно-оцінювальної діяльності є: реалізація основних вимог Державного стандарту, завдань чинних модельних програм, що розкривають мету інтегрованого навчання мистецтва, принципи, в яких визначаються дидактичні пріоритети, а також базові підходи до навчання: компетентнісний, інтегративний, особистісно орієнтований, діяльнісний, культурологічний; концепція «Нова Українська школа», що спрямовує освітньо-виховний процес не лише на формування в учнів комплексу ключових і предметних компетентностей, а й на розвиток у них емоційного інтелекту, навичок взаємодії, комунікативних і творчих здібностей, які закладають підґрунтя для особистісної самореалізації дитини в суспільстві, досягнення акмеуспіху в подальшому житті.

У статті 12 закону України «Про освіту» [2] відразу після опису компетентностей наведений перелік наскрізних умінь:

- читання з розумінням
- уміння висловлювати власну думку усно і письмово
- критичне та системне мислення
- здатність логічно обґрунтовувати позицію
- творчість
- ініціативність
- вміння конструктивно керувати емоціями
- оцінювати ризики
- розв'язувати проблеми і приймати рішення
- здатність співпрацювати з іншими людьми

На основі вимоги статті 12 закону України «Про освіту» [2] в концепції «Нова українська школа» [4] передбачено формування наскрізних умінь, а Державному стандарті базової середньої освіти [1] подано опис наскрізних умінь (п. 9), зокрема введене поняття «наскрізні вміння» та їх конкретизовано. Більш детально розглянемо наскрізне вміння

«конструктивно керувати емоціями», оскільки вважаємо, що саме це вміння найдоцільніше й найякісніше характеризує мистецьку освітню галузь, мистецьку діяльність та мистецьку комунікацію.

Уміння «конструктивно керувати емоціями» – наскрізне вміння, яке наскрізно проходить через всі освітні галузі, схарактеризоване в Державному стандарті [1], що передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати і заважати в діяльності, налаштовуючи себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосередження уваги, продуктивну діяльність [1].

У нашому дослідженні розглядаємо формування цього наскрізного вміння як засіб:

- розпізнавати власні емоції та емоції однолітків, які виникають під сприймання творів мистецтва, кіно, театру, цирку, музичного, візуального, хореографічного мистецтва;
- сприймати емоції інших без осуду;
- адекватно реагувати на твори мистецтва, засоби виразності творів мистецтва та різні конфліктні ситуації, конфлікти у творах мистецтва, фабулу, статику і динаміку творів мистецтва;
- розуміння впливу творів мистецтва на індивідуальну і колективну творчу діяльність;
- налаштування та сприймання на мистецьку діяльність у спокої і внутрішній рівновазі з мистецтвом і самим собою, що відобразиться на продуктивності мистецької діяльності учнів.

Цілком очевидно, що для учнів різних класів (2, 4, 6, 9-го) складові цих умінь будуть відрізнятися, а від того залежатимуть й очікувані результати сформованості наскрізних умінь для учнів кожного класу. Для більшого розуміння змісту означених умінь, видається ймовірним перегляд

«Орієнтовного опису наскрізних вмінь для різних вікових груп» [5], а також скористатися колірним Колом емоцій Плутчика <https://uk.wikipedia.org/wiki> (рис.1), в якому кожна емоція відповідає певному кольору і діти добре визначають емоції, застосовуючи його.

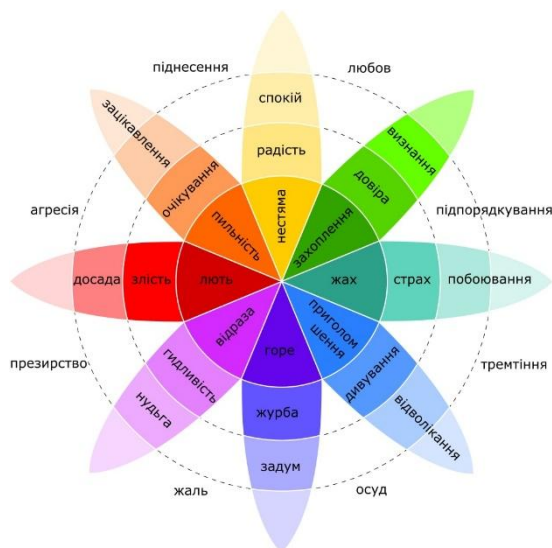


Рис. 1. Колірне Коло емоцій Плутчика.

Якщо учні *другого класу* спроможні назвати свої емоції, вирізняють свої емоції і емоції інших, розрізняють позитивні і негативні емоції; спроможні розпізнати і назвати емоції (за поведінкою, словами, мімікою тощо) інших людей, свої – за почуттями; розуміють, коли інші хочуть його підбадьорити або викликати негативні емоції, то учні *четвертого класу* – уже ідентифікують власні емоції й емоції інших; обговорюють свої емоції з людьми, яким довіряють; виявляють доброзичливість, коли взаємодіють з іншими.

Учні *шостого класу* розуміють, як емоції можуть заважати та допомагати в діяльності, бо усвідомлюють, що можуть управляти емоціями і знають способи налаштування себе на діяльність, зокрема мистецьку; визнають наявність і причину власних емоцій; розуміють, як інші можуть впливати на його емоції, а учні *дев'ятого класу* прогнозують свої емоції та емоції інших у відповідь на певні ситуації, уживають заходів, відповідних своєму емоційному стану, оскільки розуміють, як і коли варто

зменшувати або уникати емоційної залежності від інших; можуть продовжувати роботу в помірно-стресовій ситуації (*мало часу, неконструктивна поведінка групи, поганий настрій, незрозумілий або непривабливий, нецікавий твір мистецтва для сприймання*); обирають ту єдину стратегію, яка допомагає справлятися з негативними емоціями при публічному виступі (*презентація, відеокліп, майстерклас тощо*).

Формувальне оцінювання дозволяє за конкретними, вимірюваними і спостережуваними якісними показниками визначити рівень розвитку наскрізних умінь в учнів. Учителі мистецтва розробляли дві вправи («Позитивна і негативна емоція»), які дозволили проілюструвати, **як саме вони працюють з формуванням і розвитком емоцій учнів** за допомогою мистецької діяльності (*музика, сприймання, картинна галерея, театр, кіно, цирк тощо*). Основна мета цього завдання не виявляти учнів, які мислять креативно та діють, використовуючи емоції, а надавати їм завдання, що формують у них відповідні вміння.

Висновки. Отже, учні вчаться визначати свої емоційні стани, розпізнавати стани інших, правильно реагувати на конфліктні ситуації, відокремлювати позитивні і негативні емоції, використовувати свої емоції конструктивно.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти / Постанова КабМінУ від 30 вересня 2020 р. № 898.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL:zakon.rada.gov.ua. (дата звернення: 01.05.2025).
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>. (дата звернення: 01.05.2025).
4. Концепція «Нова українська школа»: URL:<https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 02.05.2025).

5. Орієнтовний опис наскрізних вмінь для різних вікових груп.
URL: <https://surli.cc/uzekqz> (дата звернення: 02.05.2025).

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СИСТЕМІ ОПАНУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ЗНАНЬ

Собко Валентина Олексіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики початкової
освіти Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка

***Ключові слова:** українська мова, дослідницька діяльність, дослідження мовних явищ, лінгвістичні знання, дослідницькі вміння, молодші школярі.*

Головним завданням сучасної системи освіти є створення умов для якісної освіти, впровадження компетентнісного підходу – формування та розвиток ключових і предметних компетентностей особистості. Метою початкової освіти, як зазначено у Державному стандарті, є «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [5, с. 4].

Необхідною умовою виховання соціально активної й духовно збагаченої особистості є озброєння її вміннями та навичками вільного володіння мовою. Реалізація мети початкового курсу мовно-літературної освіти (української мови і літератури) передбачає набуття молодшими